

Kim Demiş "Kuş Beyinli" Diye?

Tilki için "kurnaz", ayı için "güçlü", köpekler için "sadık" deriz. Kuşlar söz konusu olduğunda, öfkeli olduğumuzda söylediğimiz bir söz aklımıza gelir: "Kuş beyinli". Kuşlar, ne yazık ki zeki olarak tanınmazlar. Oysa onlar da birçok hayvan kadar zekidir.

Kargalar, kuşlar arasında bilinen en zeki türlerden biridir.

Kuşların öğrenme yetenekleriyle ilgili ilk araştırmalardan biri, 1920 yılında yapıldı. İngiltere'de birçok aile her sabah cam şişede süt alır. Sütçüler, üzerinde ince metal kapak olan süt şişelerini evlerin kapısına bırakırlar. 1920 yılında çok sayıda aile sütleri dağıtan şirkete, süt kapaklarının delik çıktığına ilişkin şikâyetle bulunmuş. Hatta komşu ailelerin çocuklarını süt kapaklarına zarar vermekle, sütlerini içmekle suçlamışlar. Süt şirketi bir anda gelen bu şikâyetlerin nedenini araştırmaya başlamış. Araştırma sonunda kapakları delenlerin sütçüler ya da çocuklar değil, mavi baştankaralar olduğu ortaya çıkmış. Mavi baştankaralar, her sabah süt kapaklarını gagalarıyla delerek en üstte bulunan süt kaymağını yiyorlarmış. Buna o kadar alışmışlar ki, süt dağıtan arabaları sürüler halinde izliyor ve süt şişeleri evlerin önüne bırakılır bırakılmaz kapaklarını deliyorlarmış. Mavi baştankaralar, bu işi birbirlerine öğretmekle kalmayıp başka kuş

türlerine de örnek olmuşlar. 1945 yılında aralarında ispinoz, kızılgerdan, sığırcık ve orman alaca ağaçkakarı bulunan toplam 11 kuş türü, bu işi yapmaya başlamış. Bu tür bir davranış ancak öğrenilerek yapılabilir. Bu, kuşların da öğrendiklerini, hatta taklit ettiklerini gösterir.

Benzer bir örnek, Amerika'da yaşayan bir tür kerkenezde de görülmüş. Buradaki kerkenezlerin Meksika'ya giden trenleri izlemeye başladıkları fark edilmiş. Trenleri izleyen kerkenezlerin sayısının her geçen gün arttığı gözlenmiş. Yapılan araştırmalar sonunda, kerkenezlerin trenleri, onlara çarpan küçük kuşları avlamak için izledikleri anlaşılmış.

İngiltere'de süt kapaklarını açabildikleri belirlenen mavi baştankaralar, bu işi birbirlerine de öğretmiş.

Kuşların deneyimlere dayalı olarak öğrendiklerine ilişkin birçok kanıt var. Örneğin, yaşlı kuşlar hem besin bulma hem de üreme konusunda deneyimsiz olan gençlere göre daha başarılıdırlar. Avustralya'da ve Yeni Gine'de yaşayan, oldukça renkli bir kuş türü

olan çardakkuşunun erkeği, dişilere kur yapmak için çok karmaşık, renkli ve kokulu yapılar inşa eder. Bunun için çeşitli dal parçaları, yapraklar, çiçekler ve kokulu meyveler kullanır. Meyveleri ezerek, hazırladığı yapının üzerine sürer. Dişilerin etkilenebilmesi için bu yapıların son derece güzel olması gerekir. Her birey, birbirinden farklı özellikte yapılar inşa eder. Gençler, en az iki yıllarını bu yapıların nasıl yapılacağını öğrenmekle geçirirler. Daha yaşlı bireyler içinse bu, son derece kolay bir iştir. Yapılan araştırmalar, anne ve babalarıyla daha çok zaman geçiren

Bu balıkçıl türü, ağızına aldığı bir nesne yardımıyla balıkları yakalar. Bu nesne, bir dal ya da ekmek parçası olabilir. Balıkçıl, bu nesneyi suya doğru uzatır. Balıklar, yiyecek sandıkları nesneye yaklaşınca da onları yakalar.

genç kuşların, bu işi daha çabuk öğrendiklerini ortaya çıkarmış. Bu kuşlar, en uygun yapıyı inşa edebilmek için hangi ağacın dallarını kullanmaları gerektiğini, hangi meyvelerin zehirli olduğunu, hangi meyvelerin güzel koktuğunu ailelerinden öğreniyorlar.

Bir tür alakargayla yapılan araştırma sırasında, bu kuşlara tadı kötü olan, ama çok güzel görünen bir kelebek türü besin olarak sunulmuş. Alakargaların, illik denemeden sonra benzer renklerde olan kelebek türlerini bile yemekten vazgeçtikleri görülmüş.

Kuşlar arasında en zeki olarak bilinen tür kargalardır. Bu nedenle kargalarla ilgili birçok araştırma yapılmış. Kargalar, genellikle yuva yapmak yerine başka kuşların yuvalarına

Bu ispinoz türü, besini olan böcek larvalarını ağaç kabuğunun altından alabilmek için kaktüs dikenini kullanıyor.

yerleşirler. Yerleştikleri bu yuvaları da akıllarında tutarlar. Kargalarla yapılan başka bir araştırmada, çok sayıda şapka bir odaya sırayla yerleştirilmiş. İlk olarak birinci şapkanın altına yiyecek konmuş ve karganın deneye yanıla bunu bulması sağlanmış. Daha sonra yiyecek, ikinci şapkanın altına konulmuş ve karga bunu da deneye yanıla bulmuş. Karga, bir süre sonra sırayla farklı şapkaların altına yemek konulduğunu farketmiş ve hangi şapkanın altına yemek konulduysa doğrudan o şapkaya yönelmeyi öğrenmiş.

Yeni Kaledonya Adaları'nda yaşayan bir karga türüyle yapılan bir çalışmada da ilginç bulgular elde edilmiş. Araştırmacılar, bu karganın önüne, içinde gagasıyla yetişemeyeceği küçük bir yiyecek kovası bulunan uzun bir cam tüp koymuşlar. Karga, düz bir teli ayağı ve gagasının yardımıyla büküp olta biçimine getirerek, yiyecek kovasını tüpün içinden çıkarmayı başarmış.

Papağanların bazı sesleri, hatta bazı kelimeleri taklit ettikleri çok iyi bilinir. Gri papağanlar 40 farklı sözcük ezberleyebilirler. Sözcük ezberlemekle kalmayıp renk ve biçimleri de öğrenebilirler. Yeşil renkte ve kare biçiminde bir eşya gösterilip "Bu ne renk?" diye sorulduğunda "yeşil"; "Bu şekil ne?" diye sorulduğundaysa "kare" diyebilirler.

Kuşların öğrenme yetenekleriyle ilgili örnekler burada sözünü ettiklerimizden çok daha fazla. Kuşların davranışlarını biraz dikkatle incelersek, ne kadar çabuk öğrenebildiklerini kısa zamanda biz de farkedebiliriz.

Burcu Meltem Arık

Kaynak
Ehrlich, P. R., Dobkin, D. S., Wheye, D., Pimm, S. L., The Birdwatcher's Handbook, 1994